

Príloha 2 – Právny rámec odpadového hospodárstva

Obsah

1.	Právne predpisy v odpadovom hospodárstve SR	2
1.1	Základné a súvisiace právne predpisy	2
1.2	Program odpadového hospodárstva podľa slovenskej právnej úpravy	4
1.3	Prúdy odpadov	5
2.	Právny rámec nakladania s odpadom v EÚ	11
2.1	Právne východisko	11
2.2	Nová rámcová smernica o odpadoch	11
2.3	Program odpadového hospodárstva podľa novej rámcovej smernice	14
2.4	Plány a programy, ktoré sú ustanovené v ďalších smerniciach	15
2.5	Prúdy odpadov	17
3.	Zhrnutie – záver	20

Táto príloha je spracovaná s využitím výsledkov projektu „Analýza nakladania s odpadmi v Slovenskej republike v rokoch 2005 - 2009 a prognóza nakladania s nimi v horizonte rokov 2014 – 2020“, riešených spoločnosťou ETIAM , a.s. a YURYA/ROS , s.r.o.

1. Právne predpisy v odpadovom hospodárstve SR

1.1 Základné a súvisiace právne predpisy

Nakladanie s odpadmi v Slovenskej republike upravuje celý rad všeobecne záväzných právnych predpisov:

Oblasť odpadového hospodárstva

- Zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o odpadoch“)
- Zákon č. 17/2004 Z. z. o poplatkoch za uloženie odpadov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 127/2006 Z. z. o perzistentných organických látkach a o zmene a doplnení zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 515/2008 Z. z.
- Zákon č. 119/2010 Z. z. o obaloch a o zmene zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obaloch“)
- Zákon č. 514/2008 Z. z. o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 153/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú záväzné limity a termíny pre rozsah opätovného použitia častí starých vozidiel, zhodnocovania odpadov zo spracovania starých vozidiel a ich recyklácie
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 388/2005 Z. z., ktorým sa ustanovujú limity pre zhodnotenie elektroodpadu a pre opätovné použitie a recykláciu komponentov, materiálov a látok v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 206/2010 Z. z.
- Nariadenie vlády SR č. 66/2007 Z. z. o prístavných zberných zariadeniach na lodný odpad a na zvyšky nákladu
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 283/2001 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 283/2001 Z. z.“)
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 284/2001 Z. z. ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov v znení neskorších predpisov

- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 125/2004 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spracúvaní starých vozidiel a o niektorých požiadavkách na výrobu vozidiel v znení neskorších predpisov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 126/2004 Z. z. autorizácii, o vydávaní odborných posudkov vo veciach odpadov, o ustanovení osôb oprávnených na vydanie posudkov a o overovaní odbornej spôsobilosti týchto osôb v znení vyhlášky č. 209/2005 Z. z.
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 127/2004 Z. z. o sadzbách pre výpočet príspevkov do Recyklačného fondu, o zozname výrobkov, materiálov a zariadení, za ktoré sa platí príspevok do Recyklačného fondu, a o podrobnostiach o obsahu žiadosti o poskytnutie prostriedkov z Recyklačného fondu v znení vyhlášky č. 359/2005 Z. z.
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 135/2004 Z. z. o dekontaminácii zariadení s obsahom polychlórovaných bifenylov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 315/2010 Z. z. o nakladaní s elektrozariadeniami a s elektroopadom v znení neskorších predpisov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 91/2011 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o obaloch
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 81/2011 Z. z. o zálohovaní obalov na nápoje
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 255/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 60/1995 Z. z. o prístupí Slovenskej republiky k Bazilejskému dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní.
- Oznámenie Ministerstva životného prostredia SR č. 75/2002 Z. z. o vydaní výnosu č. 1/2002, ktorým sa ustanovujú jednotné metódy analytickej kontroly odpadov
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 593/2004 Z. z. o uzavretí Štokholmského dohovoru o perzistentných organických látkach.

Súvisiace predpisy:

- Zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 137/2010 Z. z. o ovzduší
- Zákon č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

- Zákon č. 140/1998 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach v znení neskorších predpisov¹

1.2 Program odpadového hospodárstva podľa slovenskej právnej úpravy

Základným východiskom pre programový prístup k odpadovému hospodárstvu a pre vypracovanie Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky je zákon o odpadoch a vyhláška č. 283/2001 Z. z.

V Slovenskej republike sa programy odpadového hospodárstva vypracúvajú na troch úrovniach:

- na celoštátnej úrovni - Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „POH SR“),
- na úrovni kraja,
- programy odpadového hospodárstva jednotlivých pôvodcov odpadov a obcí.

Systém programov odpadového hospodárstva je koncipovaný ako pyramída, takže určujúcim je POH SR a od neho sa ďalej odvíjajú krajské programy a nadväzne na krajské programy aj programy pôvodcov a obcí.

Podľa § 4 ods. 1 zákona o odpadoch „Program odpadového hospodárstva (ďalej len "program") určuje ciele odpadového hospodárstva Slovenskej republiky, územného celku, jeho časti alebo pôvodcu odpadu a opatrenia na ich plnenie v súlade s týmto zákonom. Program sa vypracúva pre odpady uvedené v Katalógu odpadov a pre polychlórované bifenyly a kontaminované zariadenia“.

Podľa § 4 ods. 2 zákona o odpadoch „program obsahuje názov orgánu, ktorý program vydáva, základné údaje o území, pre ktoré sa program vydáva, základné údaje o pôvodcovi odpadu, držiteľovi polychlórovaných bifenylov a obci, ktorí program vypracúvajú, charakteristiku aktuálneho stavu odpadového hospodárstva, rozpočet odpadového hospodárstva, záväznú časť a smernú časť“.

Všetky programy vrátane POH SR obsahujú záväznú časť a smernú časť. Podľa § 5 ods. 4 zákona o odpadoch záväzná časť POH SR obsahuje

- cieľové smerovanie nakladania s určenými druhmi a množstvami odpadov (prúdy odpadov), polychlórovanými bifenylymi a kontaminovanými zariadeniami v určenom čase a
- opatrenia na znižovanie množstva biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov ukladaných na skládky odpadov.

¹ Zákon č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý dňom 01. decembra 2011 nahradí zákon č. 140/1998 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach

Ciele zamerané na znižovanie množstva odpadov z obalov, množstva polychlórovaných bifenylov a kontaminovaných zariadení a opatrenia na ich dosiahnutie sa musia uviesť v samostatnej časti programu Slovenskej republiky.

Podľa § 5 ods. 5 zákona o odpadoch smerná časť POH SR obsahuje zámery na vybudovanie zariadení nadregionálneho významu. V zmysle druhej vety odseku 5 ide o zariadenia na zhodnocovanie odpadov, zneškodňovanie odpadov, ako aj zariadenia na iné nakladanie s odpadmi a zariadenia na dekontamináciu kontaminovaných zariadení.

Podrobnosti o obsahu programov odpadového hospodárstva ustanovuje vyhláška č. 283/2001 Z. z. Na obsah POH SR možno z vyhlášky č. 283/2001 Z. z. uplatniť len základné ustanovenie o obsahu programov uvedené v § 2 ods. 1 a najmä ods. 2.:

Program vypracúva s prihliadnutím na jeho environmentálnu účinnosť, ekonomickú efektívnosť a sociálnu akceptovateľnosť.

Program obsahuje

- a) základné údaje,
- b) charakteristiku aktuálneho stavu odpadového hospodárstva,
- c) záväznú časť,
- d) smernú časť,
- e) rozpočet odpadového hospodárstva,
- f) vyhodnotenie predchádzajúceho programu.

Zákon ani iný všeobecne záväzný právny predpis nevymedzujú, ktoré prúdy odpadov sú relevantné pre zahrnutie do POH SR. Pri výbere relevantných prúdov odpadov je účelné zohľadňovať dva základné aspekty:

- či ide o prúd odpadov, ktorý je predmetom osobitnej právnej úpravy
- alebo ide o prúd odpadov, ktorý síce nie je predmetom osobitnej právnej úpravy, ale napriek tomu je potrebné regulovať cez systém programov odpadového hospodárstva cieľové smerovanie nakladania s ním.

1.3 Prúdy odpadov

Predmetom osobitnej právnej úpravy podľa slovenského práva odpadového hospodárstva, resp. súvisiacich predpisov sú nižšie uvedené prúdy odpadov.

Nebezpečné odpady

Pojem nebezpečné odpady je právne definovaný v § 40 ods. 13 zákona o odpadoch. Osobitný právny režim nakladania s nebezpečnými odpadmi upravuje zákon o odpadoch najmä v § 40.

Polychlórované bifenyly

Zákon o odpadoch definuje použité polychlórované bifenyly v § 2 ods. 22. V § 40a zákon ustanovuje povinnosti držiteľov kontaminovaných zariadení obsahujúcich polychlórované bifenyly, ako aj držiteľov použitých polychlórovaných bifenylov.

V § 4 zákona o odpadoch sa výslovne vyžaduje zahrnutie polychlórovaných bifenylov a kontaminovaných zariadení do POH SR a v § 5 ods. 4 zákona o odpadoch sa ustanovuje požiadavka, aby sa ciele zamerané na znižovanie množstva polychlórovaných bifenylov a kontaminovaných zariadení a opatrenia na ich dosiahnutie uviedli v samostatnej časti POH SR.

Právny režim polychlórovaných bifenylov sa čiastočne prekrýva s právnou úpravou odpadov obsahujúcich perzistentné organické látky.

Batérie a akumulátory

V § 48a ods. 2 a 4 sa definuje čo je batéria a akumulátor a čo je použitá batéria a akumulátor. Osobitný režim nakladania s batériami a akumulátormi a použitými batériami a akumulátormi upravuje najmä § 48a až 48f zákona o odpadoch.

Cieľ odpadového hospodárstva v oblasti nakladania s použitými prenosnými batériami a akumulátormi je ustanovený v § 3 ods. 3 zákona o odpadoch tak, že je uložené dosiahnuť zberový podiel najmenej 25% do 26. septembra 2012 a 45% do 26. septembra 2016.

Odpadové oleje

Odpadové oleje sú vymedzené v § 42 ods. 1 zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov nasledovne:

Za odpadové oleje sa na účely tohto zákona považujú všetky minerálne mazacie alebo priemyselné oleje, ktoré sa stali nepoužiteľnými na účel, na ktorý boli pôvodne určené, a to najmä použité mazacie oleje spaľovacích motorov, prevodové oleje, minerálne mazacie oleje, oleje pre turbíny a hydraulické oleje.

Regeneráciou odpadových olejov sa rozumie proces, ktorým sa môžu z odpadových olejov vyrobiť základné oleje predovšetkým odstránením kontaminantov, produktov oxidácie a prímiesí obsiahnutých v týchto olejoch. Základné oleje nesmú obsahovať nebezpečný odpad.

Režim osobitného nakladania s odpadovými olejmi upravuje najmä § 42 ods. 4 zákona o odpadoch nasledovne:

Ak to technické, ekonomické a organizačné podmienky dovoľujú, je držiteľ odpadových olejov povinný prednostne zabezpečiť ich zhodnotenie regeneráciou; ak to nie je možné, tento držiteľ je povinný zabezpečiť ich energetické zhodnotenie v súlade s osobitnými predpismi

(zákon o ovzduší). Ak nie je možné ich zhodnotenie, držiteľ odpadových olejov je povinný zabezpečiť ich zneškodnenie.

Staré vozidlá

Pojem vozidlo a pojem staré vozidlo je právne definovaný v § 49 ods. 4 a 5 zákona o odpadoch. Osobitný právny režim starých vozidiel upravuje zákon o odpadoch najmä v šiestej časti v § 49 až 54.

Ciele v oblasti nakladania so starými vozidlami ustanovuje nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 153/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú záväzné limity a termíny pre rozsah opätovného použitia častí starých vozidiel, zhodnocovania odpadov zo spracovania starých vozidiel a ich recyklácie.

Podrobnosti o spracovaní starých vozidiel a o niektorých požiadavkách na výrobu vozidiel sú uvedené vo vyhláske MŽP SR č. 125/2004 Z. z. (v znení vyhlášky MŽP SR č. 227/2007 Z. z.).

Elektroodpady

Pojem elektrozariadenie a pojem elektroodpad je vymedzený v § 54a ods. 2 a 3 zákona o odpadoch. Osobitný právny režim elektrozariadení a elektroodpadov upravuje zákon o odpadoch najmä v ôsmej časti zákona v § 54a až 54i.

Ciele v oblasti nakladania s elektroodpadmi ustanovuje nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 388/2005 Z. z., ktorým sa ustanovujú limity pre zhodnotenie elektroodpadu a pre opätovné použitie a recykláciu komponentov, materiálov a látok v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 206/2010 Z. z.

Podrobnosti o nakladaní s elektrozariadeniami a s elektroodpadmi sú ustanovené vo vyhláske MŽP SR č. 208/2005 Z. z., ktorá bola nahradená vyhláškou MŽP SR č. 315/2010 Z. z.

Komunálny odpad a drobný stavebný odpad

Komunálne odpady sú definované v § 2 ods. 14 a drobné stavebné odpady sú vymedzené v § 6 ods. 1 zákona o odpadoch. Osobitný režim nakladania s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom upravuje zákon o odpadoch najmä v § 39.

Na nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom sa uplatňuje aj zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov.

Biologicky rozložiteľný odpad

Pojem biologicky rozložiteľný odpad je definovaný len v § 23 ods. 5 vyhlášky č. 283/2001 Z. z. Časť biologicky rozložiteľného odpadu patrí do komunálneho odpadu (biologicky

rozložiteľný komunálny odpad) a pre tento odpad sú v § 5 ods. 1 vyhlášky č. 283/2001 Z. z. ustanovené ciele, ktoré majú byť zahrnuté do záväznej časti programu odpadového hospodárstva kraja.

V § 18 ods. 3 písm. m) zákona o odpadoch je ustanovený zákaz zneškodňovať biologicky rozložiteľný odpad zo záhrad a z parkov vrátane odpadu z cintorínov a z ďalšej zelene na pozemkoch právnických osôb, fyzických osôb a občianskych združení, ak sú súčasťou komunálneho odpadu.

Stavebný odpad a odpad z demolácií

Pojem stavebných odpadov a odpadov z demolácií je vymedzený v § 40c ods. 1 zákona o odpadoch. Osobitný právny režim týchto odpadov je ustanovený najmä v § 40c zákona o odpadoch.

Obaly

Obaly sú predmetom úpravy osobitného zákona č. 119/2010 Z. z. o obaloch a o zmene zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obaloch“), ako aj viacerých ustanovení zákona o odpadoch (§ 44, § 44a, § 46, § 48). Zo zákona o odpadoch je významný aj § 39 ods. 14, podľa ktorého sú obce povinné zaviesť separovaný zber papiera, plastov, kovov a skla od 1.1.2010, čo sa vo veľkom rozsahu týka obalov.

Ciele v nakladaní s odpadmi z obalov boli ustanovené v nariadení vlády SR č. 220/2005 Z. z. ktorým sa ustanovujú záväzné limity pre rozsah zhodnocovania odpadov z obalov a pre rozsah ich recyklácie vo vzťahu k celkovej hmotnosti odpadov z obalov, ktoré bolo zrušené novým zákonom o obaloch č. 119/2010 Z. z. V súčasnosti sú záväzné limity pre rozsah zhodnocovania odpadov z obalov a pre rozsah ich recyklácie vo vzťahu k celkovej hmotnosti odpadov z obalov stanovené vo vyhláške MŽP SR č. 91/2011 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o obaloch, ktorá je účinná od 1. apríla 2011.

Opotrebované pneumatiky

Osobitný právny režim nakladania s opotrebovanými pneumatikami je ustanovený v § 18 ods. 3 písm. g) bod 4, kde sa zakazuje ich skládkovanie a v § 43 zákona o odpadoch, kde sa ustanovuje povinnosť platiť príspevok do Recyklačného fondu.

Odpad z výroby oxidu titaničitého

Osobitný právny režim nakladania s odpadmi z výroby oxidu titaničitého je ustanovený v §

40b zákona o odpadoch. Treba upozorniť, že v tomto prípade ide len o odpad z výroby oxidu titaničitého, pričom v súčasnosti sa na území Slovenskej republiky **nenachádza zariadenie**, ktoré by vyrábalo oxid titaničitý.

Lieky nespotrebované fyzickými osobami

Podľa § 43 zákona č. 140/1998 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach verejná lekáreň je povinná zhromažďovať lieky nespotrebované fyzickými osobami a odovzdávať ich štátnemu ústavu, ktorý sa považuje za pôvodcu tohto odpadu, a zabezpečiť ich zneškodnenie podľa osobitného predpisu. Ministerstvo životného prostredia SR vydalo Usmernenie k zaradovaniu odpadových liekov podľa nového Katalógu odpadov, kde sa potvrdzuje ako pôvodca liekov nespotrebovaných fyzickými osobami Štátny ústav pre kontrolu liečiv (ŠÚKL).

Odpad živočíšneho pôvodu

Tento prúd odpadov je upravený v zákone č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti a v Nariadení EP a Rady 1774/2002 z 3. októbra 2002, ktorým sa stanovujú zdravotné predpisy týkajúce sa živočíšnych vedľajších produktov určených pre ľudskú spotrebu. V novej právnej úprave sa už nepoužíva pojem „odpady živočíšneho pôvodu“ ale „živočíšne vedľajšie produkty“. Podľa Čl. 2 ods. 1 Nariadenia EP a Rady 1774/2002 živočíšne vedľajšie produkty sú celé telá alebo časti zvierat alebo výrobky živočíšneho pôvodu uvedené v článkoch 4, 5 a 6 určené na ľudskú spotrebu vrátane vajčiek, embryí a spermií.

Uvedené nariadenie bude nahradené nariadením (ES) č. 1069/2009 z 21. októbra 2009, ktorým sa stanovujú zdravotné predpisy týkajúce sa živočíšnych vedľajších produktov a odvodených produktov určených na ľudskú spotrebu a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1774/2002 (nariadenie o vedľajších živočíšnych produktoch), ktoré sa bude uplatňovať od 4. marca 2011.

Odpad obsahujúci ortuť

Od 15. marca 2011 sa začne priamo uplatňovať nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1102/2008 z 22. Októbra 2008 o zákaze vývozu kovovej ortuti a niektorých zlúčenín a zmesí ortuti a o bezpečnom uskladení kovovej ortuti. Nariadenie ustanovuje čo sa považuje za odpad a za akých podmienok sa tento odpad môže skladovať a zneškodňovať.

Plasty, papier a sklo, ktoré nie sú obalmi a nie sú súčasťou komunálneho odpadu

Ide o odpady, za ktoré sa platí príspevok do Recyklačného fondu. Pre nakladanie s nimi nie sú ustanovené ďalšie osobitné podmienky.

Odpad obsahujúci perzistentné organické látky

Zákon č. 127/2006 Z. z. o perzistentných organických látkach je vydaný v nadväznosti na plnenie záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich zo Štokholmského dohovoru o perzistentných organických látkach, z Protokolu o perzistentných organických látkach k Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcom hranicami štátov a na zabezpečenie uplatnenia Nariadenia (ES) č. 850/2004 Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004 o perzistentných organických znečisťujúcich látkach, ktorým sa mení a dopĺňa smernica 79/117/EHS. Právny režim odpadov obsahujúcich perzistentné organické látky sa čiastočne prekrýva s právnou úpravou polychlórovaných bifenylov. Perzistentné organické látky vrátane odpadu obsahujúceho tieto látky sú predmetom Národného realizačného plánu vypracúvaného v súlade s § 4 zákona č. 127/2006 Z. z.

Odpad z ťažobného priemyslu

Osobitný právny režim nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu je upravený v zákone č. 514/2008 Z. z. o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ide o osobitný režim, ktorý sa uplatňuje na odpad z ťažobného priemyslu prednostne, pred zákonom o odpadoch.

2. Právny rámec nakladania s odpadom v EÚ

2.1 Právne východisko

Z hľadiska právnej formy tvoria právo odpadového hospodárstva EÚ nariadenia (Rady, Komisie alebo Európskeho parlamentu a Rady), smernice (Rady alebo Európskeho parlamentu a Rady) a rozhodnutia (Komisie alebo Rady).

Z obsahového hľadiska možno právo odpadového hospodárstva EÚ rozčleniť do týchto tematických okruhov:

1. Základné východisko celej právnej oblasti – tzv. rámcová smernica
2. Odpadové oleje
3. Nebezpečné odpady
4. Odpad z výroby oxidu titaničitého
5. Obaly
6. Vozidlá po dobe životnosti
7. Elektrozariadenia a elektroodpad
8. PCB/PCT
9. Batérie a akumulátory
10. Skládkovanie odpadov
11. Spaľovanie odpadov
12. Podávanie správ
13. Cezhraničná preprava odpadov
14. Odpad z ťažobného priemyslu
15. Splaškové kaly a ich použitie v poľnohospodárstve

2.2 Nová rámcová smernica o odpadoch

Základ právneho rámca nakladania s odpadmi v EÚ tvorí smernica EP a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení niektorých smerníc (ďalej len „nová rámcová smernica“). Nová rámcová smernica je revíziou rámcovej smernice o odpadoch (75/442/EHS). Zahŕňa v sebe ustanovenia smernice o nebezpečnom odpade (91/689/EHS) a osobitnú povinnosť zberu ustanovenú v smernici o odpadových olejoch (75/439/EHS). Prijatím rámcovej smernice boli tieto smernice preto zrušené.

Nová rámcová smernica mala byť prevzatá do právneho poriadku členských štátov do 12. decembra 2010. SR stanovený termín nedodržala a v čase spracovania POH SR 2011 – 2015 ešte nebola táto smernica o odpadoch prevzatá do právneho poriadku SR.

Prijatie novej rámcovej smernice má za cieľ predovšetkým zjednodušiť a zmodernizovať platné právne predpisy, realizovať ambicióznejšiu a účinnejšiu politiku v oblasti predchádzania vzniku odpadov, prispievať k vyššej miere opätovného použitia a recyklácie odpadov. Nová rámcová smernica prináša celý rad nových požiadaviek na odpadové hospodárstvo, z ktorých sú pre POH SR relevantné niektoré zmeny a nové definície, popísané v ďalšej časti.

Nová rámcová smernica prináša viaceré zmeny v doterajších definíciách základných pojmov a ustanovuje celý rad nových definícií:

- a) zmenené definície: odpad, pôvodca odpadu, nakladanie s odpadom, zber, zhodnocovanie, zneškodňovanie, regenerácia odpadových olejov (úprava definície prevzatej zo zrušenej smernice 75/439/EHS o zneškodňovaní odpadových olejov),
- b) nové definície: recyklácia, biologický odpad, obchodník, sprostredkovateľ, predchádzanie vzniku, opätovné použitie, spracovanie, príprava na opätovné použitie,

Dôležitou **novou definíciou je recyklácia**. Je to „každá činnosť zhodnocovania, ktorou sa odpadové materiály opätovne spracujú na výrobky, materiály alebo látky určené na pôvodný účel alebo na iné účely. Zahŕňa opätovné spracovanie organického materiálu, ale nezahŕňa energetické zhodnocovanie a opätovné spracovanie na materiály, ktoré sa majú použiť ako palivo alebo na činnosti spätného zasypávania“.

Hierarchia odpadového hospodárstva

Nová rámcová smernica prináša záväznú hierarchiu odpadového hospodárstva. Jej prevzatie bude vyžadovať v doterajšej hierarchii podľa zákona o odpadoch doplnenie prípravy na opätovné použitie. Nová rámcová smernica umožňuje odklon od hierarchie odpadového hospodárstva pri opatreniach podporujúcich možnosti, ktoré poskytujú najlepší environmentálny výsledok.

Vedľajšie produkty

Ide o nový inštitút, ktorý treba prevziať do slovenskej právnej úpravy. Treba zaviesť právne regulovaný mechanizmus, ktorým sa potvrdí, kedy sa látky alebo veci, ktoré sú výsledkom výrobného procesu, ktorý nie je primárne zameraný na ich výrobu, môžu považovať za vedľajší produkt a nie za odpad.

Stav konca odpadu

Ide o nový inštitút, ktorý treba prevziať do slovenskej právnej úpravy. Treba zaviesť právne regulovaný mechanizmus, ktorým sa potvrdí, že v danom prípade na základe ustanovených kritérií stavu konca odpadu určitý odpad prestáva byť odpadom, napr. formou nového druhu súhlasu. Kým nebudú ustanovené kritériá na úrovni EÚ, bude sa musieť každý takýto súhlas ohlasovať Komisii.

Rozšírená zodpovednosť výrobcu

Zavedenie rozšírenej zodpovednosti výrobcu je jedným z prostriedkov, ktorý môže byť využitý na podporu vývoja a výroby tovaru, ktoré plne zohľadňujú a uľahčujú jeho opravu, opätovné použitie, demontáž a recykláciu bez toho, aby sa ohrozoval voľný obeh tovaru na vnútornom trhu.

Opätovné použitie a recyklácia

Nová rámcová smernica vyžaduje prijať opatrenia na podporu

- a) opätovného použitia výrobkov a na prípravu činností súvisiacich s ich opätovným využitím
- b) recyklácie prostredníctvom systémov triedeného zberu, do r. 2015 sa zavedenie triedený zber minimálne pre papier, kov, plast, sklo.

Nová rámcová smernica sleduje cieľ priblížiť sa k európskej recyklačnej spoločnosti - ciele do r. 2020: zvýšiť prípravu na opätovné použitie a recykláciu

- a) odpadu z domácností (papier, kov, plasty, sklo) a z obdobných zdrojov obsahujúcich podobný odpad – najmenej 50% podľa hmotnosti,
- b) odpadu z bezpečných konštrukcií a sutí z demolácií – najmenej 70% podľa hmotnosti.

Zásada sebestačnosti a zásada blízkosti

Členské štáty majú prijať opatrenia vo vzájomnej spolupráci na vytvorenie integrovanej siete zariadení na zhodnocovanie a zneškodňovanie zmesového komunálneho odpadu. Sieť má umožniť zneškodňovanie alebo zhodnocovanie odpadu v najbližšom vhodnom zariadení. Nová rámcová smernica dáva členskému štátu možnosť obmedziť dovoz odpadu do spaľovní, ktoré sú zariadením na zhodnocovanie odpadu.

Odpadové oleje

Nová rámcová smernica zachová povinnosť členských štátov zabezpečiť zber odpadových olejov, ale už bez uprednostňovania ich regenerácie zrušením povinnosti držiteľa odpadových olejov prednostne zabezpečiť ich zhodnotenie regeneráciou. Ustanovenie priority regenerácie je na základe uvedeného ponechané na rozhodnutie jednotlivých členských štátov. V takomto prípade je možné obmedziť cezhraničné zásielky odpadových olejov zo svojho územia do spaľovní alebo zariadení na spaľovanie odpadov.

Biologický odpad

Nová rámcová smernica dáva členským štátom možnosť, aby zvažili prijatie nových opatrení na podporu separovaného zberu s cieľom vykonávať kompostovanie a digesciu biologického odpadu, environmentálne vhodného spracovania a použitia environmentálne bezpečných materiálov vytvorených z biologického odpadu.

Programy predchádzania vzniku odpadov

Ide o nový inštitút, ktorý nová rámcová smernica ustanovuje a je potrebné ho prevziať vrátane Prílohy č. IV – Príklady opatrení na predchádzanie vzniku odpadu, najmä:

- opatrenia, ktoré môžu ovplyvniť rámcové podmienky týkajúce sa vzniku odpadu,
- opatrenia, ktoré môžu ovplyvniť štádium navrhovania, výroby a distribúcie produktu,
- opatrenia, ktoré môžu ovplyvniť štádium spotreby a používania produktu.

2.3 Program odpadového hospodárstva podľa novej rámcovej smernice

Nová rámcová smernica ustanovuje v čl. 28 právny rámec pre programy odpadového hospodárstva. Smernica upravuje len programy odpadového hospodárstva orgánov (úradov), nie programy pôvodcov odpadov.

Programy odpadového hospodárstva úradov musia pokrývať celé územie štátu a povinne obsahujú:

- analýzu súčasného stavu odpadového hospodárstva v danej geografickej oblasti,
- opatrenia, ktoré sa majú prijať na zlepšenie environmentálne vhodnej prípravy na opätovné použitie, recykláciu, zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu,
- hodnotenie, ako bude program podporovať vykonávanie cieľov a ustanovení tejto smernice.

Program odpadového hospodárstva úradu musí obsahovať v príslušnej miere a s ohľadom na geografickú úroveň a rozsah oblasti, na ktorú sa program vzťahuje, aspoň tieto informácie:

- druh, množstvo a zdroj odpadu vzniknutého na danom území, odpad, ktorý sa pravdepodobne vyvezie alebo dovezie na územie štátu, a hodnotenie vývoja prúdov odpadov v budúcnosti;
- existujúce systémy zberu odpadu a hlavné zariadenia na zneškodňovanie a zhodnocovanie odpadu, vrátane osobitných opatrení pre odpadové oleje, nebezpečný odpad alebo prúdy odpadov, ktoré upravujú osobitné právne predpisy Spoločenstva;
- posúdenie potreby nových systémov zberu, uzatvorenia existujúcich odpadových zariadení, dodatočnej infraštruktúry odpadových zariadení v súlade s článkom 16 a v prípade potreby súvisiacich investícií; (čl. 16 ustanovuje zásadu sebastačnosti a zásadu blízkosti)
- v prípade potreby dostatočné informácie o lokalizačných kritériách pre určenie miesta a kapacity budúcich zariadení na zneškodňovanie odpadu alebo hlavných zariadení na zhodnocovanie odpadu;
- všeobecné politiky odpadového hospodárstva vrátane plánovaných technológií a metód nakladania s odpadom alebo politiky pre konkrétne problémy riadenia súvisiace s odpadom.

Program odpadového hospodárstva môže s ohľadom na geografickú úroveň a rozsah oblasti, na ktorú sa vzťahuje, obsahovať tieto informácie:

- organizačné aspekty týkajúce sa nakladania s odpadom vrátane opisu pridelovania zodpovedností verejným a súkromným subjektom, ktoré nakladajú s odpadom;
- vyhodnotenie užitočnosti a vhodnosti využívania ekonomických a iných nástrojov pri riešení rôznych problémov spojených s odpadom, pričom sa zohľadní potreba zachovať hladké fungovanie vnútorného trhu;
- využívanie kampaní na zvyšovanie povedomia a poskytovanie informácií zameraných na širokú verejnosť alebo na konkrétnu skupinu spotrebiteľov;
- miesta s históriou zneškodňovania kontaminovaného odpadu a opatrenia na ich rekultiváciu.

Programy odpadového hospodárstva musia byť v súlade s požiadavkami odpadového programovania ustanovenými

- v článku 14 smernice 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov a
- stratégiou na vykonávanie znižovania množstva biologicky rozložiteľného odpadu, ktoré sa dostáva na skládky, uvedenou v článku 5 smernice 1999/31/ES o skládkach odpadov.

2.4 Plány a programy, ktoré sú ustanovené v ďalších smerniciach

Smernica EP a Rady 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov

Článok 14 - Programy odpadového hospodárstva

Členské štáty v zhode s cieľmi a opatreniami uvedenými v tejto smernici zahrnú do programov odpadového hospodárstva požadovaných podľa článku 17 smernice 75/442/EHS osobitnú kapitolu o hospodárení s obalmi a odpadmi z obalov vrátane opatrení urobených podľa článkov 4 a 5.

Článok 4 - Prevencia

1. Členské štáty zaistia, že okrem opatrení na predchádzanie tvorby odpadov z obalov prijatých v súlade s článkom 9 sa vykonávajú ďalšie preventívne opatrenia. Takéto ďalšie opatrenia môžu pozostávať z národných programov, projektov zavádzajúcich zodpovednosť výrobcov za minimalizáciu environmentálnych vplyvov obalov alebo iných akcií prijatých, ak je to vhodné, po konzultácii s hospodárskymi operátormi a vytvorené na zjednotenie a využitie mnohých iniciatív prijatých členskými štátmi ohľadom prevencie. Musia byť v súlade s cieľmi tejto smernice definovanými v článku 1 ods. 1.
2. Komisia pomôže podporovať prevenciu podnecovaním vývoja vhodných európskych noriem v súlade s článkom 10. Normy budú mať za cieľ znižovať vplyv obalov na životné prostredie v súlade s článkami 9 a 10.
3. Komisia vo vhodných prípadoch predstaví návrhy opatrení na posilnenie a doplnenie presadzovania základných požiadaviek a zaistí, že nové obaly sa uvedú na trh len ak výrobca prijal všetky potrebné opatrenia na minimalizáciu ich vplyvu na životné prostredie bez toho, aby to bolo na úkor základných funkcií obalu.

Článok 5

Členské štáty môžu podporovať systémy opätovného použitia obalov, ktoré môžu byť opätovne použité environmentálne vhodným spôsobom v súlade so zmluvou.

Skládkovanie odpadov – smernica EP a Rady 1999/31/ES o skládkach odpadu

Článok 5 ods. 1 - Odpad a nakladanie, ktoré sú neakceptovateľné na skládkach

Najneskôr do dvoch rokov odo dňa ustanoveného v článku 18 ods. 1 členské štáty vypracujú národné stratégie pre realizáciu redukcie množstva biologicky odbúrateľného odpadu idúceho na skládky a túto stratégiu oznámia Komisii. Táto stratégia by mala obsahovať opatrenia na dosiahnutie cieľov ustanovených v odseku 2 najmä prostredníctvom recyklácie, kompostovania, produkciu bioplynu alebo využitia odpadu ako zdroja druhotných surovín a energie. Do 30 mesiacov

odo dňa ustanoveného v článku 18 ods. 1 poskytne Komisia Európskemu parlamentu a Rade správu obsahujúcu všetky národné stratégie.

Polychlórované bifenyly a polychlórované terfenyly (PCB/PCT) – smernica 96/59/ES

Článok 11 ods. 1

Členské štáty vypracujú do troch rokov od prijatia tejto smernice:

- plány na dekontamináciu alebo zneškodnenie spísaných zariadení a v nich obsiahnutých PCB,
- návrhy na zber a následné zneškodnenie zariadení, ktoré nepodliehajú súpisu podľa článku 4 ods. 1, ako sa uvádza v článku 6 ods. 3.

Nariadenie (ES) č. 850/2004 Európskeho parlamentu a Rady o perzistentných organických znečisťujúcich látkach, ktorým sa mení a dopĺňa smernica 79/117/EHS

Podľa čl. 8 nariadenia majú členské štáty vypracovať pre oblasť perzistentných organických látok, kam patria aj odpady s obsahom takýchto látok, národné realizačné plány.

2.5 Prúdy odpadov

Vo vzťahu k výnimkám ustanoveným v článku 2 novej rámcovej smernice je potrebné do POH SR zahrnúť:

- **nekontaminovaný pôdu** a iný prirodzene sa vyskytujúci materiál vykopaný počas stavebných prác, ak **nie je isté**, že sa materiál použije na účely výstavby v prirodzenom stave na mieste, na ktorom sa vykopal,
- **slamu alebo iný prírodný poľnohospodársky alebo lesnícky materiál**, ktorý nespadá do čl. 2 ods. 1 písm. f), teda ak je tento odpad
 - nebezpečný a nepoužíva sa v poľnohospodárstve alebo v lesníctve alebo
 - sa nepoužíva na výrobu energie
- **živočíšne vedľajšie produkty**, ktoré sú určené na spálenie, skládkovanie alebo použitie v zariadeniach na výrobu bioplynu alebo kompostu
- **dnové sedimenty**, ktoré **nespadajú pod čl. 2 ods. 3** (t.j. sedimenty premiestňované v rámci povrchových vôd na účely vodohospodárstva a riadenia vodných tokov alebo na zabránenie záplavám alebo zmiernenie účinkov povodní a súch alebo na rekultiváciu pôdy, ak sa preukáže, že sedimenty nie sú nebezpečné.

- **odpad vznikajúci pri prieskume, ťažbe, spracovaní a skladovaní nerastných surovín** a pri práci v lomoch, v rozsahu v akom nespadá pod režim smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu.

Nová rámcová smernica venuje osobitnú pozornosť týmto odpadom (prúdom odpadov):

- **odpad z domácností a podobný odpad** – opätovné použitie a recyklácia papiera, kovov, plastov a skla [čl. 11 ods. 2 písm. a)],
- **odpadu z bezpečných konštrukcií a sutí z demolácií** ako náhrady za iné materiály, bez využívania prirodzene sa vyskytujúceho materiálu definovaného v kategórii 17 05 04 v zozname odpadov [čl. 11 ods. 2 písm. b)],
- **zmesový komunálny odpad** (čl. 16),
- **nebezpečný odpad vrátane nebezpečného odpadu z domácností** (čl. 17 až 20),
- **odpadové oleje** (čl. 21),
- **biologický odpad** (čl. 22).

Prúdy odpadov, ktoré upravujú osobitné právne predpisy Spoločenstva

Obaly: Smernica Európskeho Parlamentu a Rady č. 94/62/ES z 20. decembra 1994 o obaloch a odpadoch z obalov

Vozidlá po dobe životnosti: Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/53/ES z 18. septembra 2000 o vozidlách po dobe životnosti

Elektrozariadenia a elektroodpad

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2002/95/ES z 27. januára 2003 o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/96/ES z 27. januára 2003 o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ)

PCB/PCT: Smernica Rady č. 96/59/ES zo 16. septembra 1996 o zneškodnení polychlórovaných bifenylov a polychlórovaných terfenylov (PCB/PCT)

Batérie a akumulátory: Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/66/ES zo 6. septembra 2006 o batériách a akumulátoroch a použitých batériách a akumulátoroch, ktorou sa zrušuje smernica 91/157/EHS (Text s významom pre EHP)

Odpad z výroby oxidu titaničitého: Smernica Rady č. 1978/176/ES z 20. februára 1978 o odpadoch z priemyselnej výroby a spracovania oxidu titaničitého

3. Zhrnutie – záver

Prúdy odpadov, ktoré sú predmetom osobitnej právnej regulácie v právnych predpisoch EÚ a Slovenskej republiky

EÚ	SR	Poznámka
PCB/PCT	PCB/PCT	Plány na dekontamináciu veľkých zariadení a zber a zneškodňovanie malých zariadení
Batérie a akumulátory	Batérie a akumulátory	Spadajú pod Recyklačný fond* Stanovené ciele zberu
Odpadové oleje	Odpadové oleje	Spadajú pod Recyklačný fond*
Vozidlá po dobe životnosti	Staré vozidlá	Spadajú pod Recyklačný fond* Stanovené ciele pre opätovné využitie , spätné získavanie, priame materiálové použitie, mieru recyklácie a materiálového zhodnotenia Spôsob nakladania za účelom dodržania miery recyklácie a materiálového zhodnotenia
Elektrozariadenia a elektroodpad	Elektrozariadenia a elektroodpad	Spadajú pod Recyklačný fond. * Stanovené ciele pre mieru zhodnotenia a recyklácie jednotlivých kategórií a cieľ pre zber elektroodpadu z domácností
Nebezpečné odpady vrátane NO z domácností	Nebezpečné odpady	Požiadavka povinného zahrnutia do POH. NO z domácností – v SR

		osobitný režim pre lieky nespotrebované fyzickými osobami
Odpad z domácností (osobitne plasty, papier, sklo, kovy)	Komunálny odpad (osobitne plasty, papier, sklo, kovy)	Povinnosť separácie v SR od 2010, EÚ od 2015, opätovné použitie a recyklácia v EÚ od 2020
Odpad z oxidu titaničitého	Odpad z oxidu titaničitého	Týka sa len odpadu z priemyselnej výroby, ktorá sa v SR nenachádza
Odpad z bezpečných konštrukcií a sutí z demolácií	Stavebné odpady a odpady z demolácií	EÚ - zvýšiť do 2020 prípravu na opätovné použitie a recykláciu
Obaly	Obaly	Požiadavka povinného zahrnutia do POH. Spadá pod Recyklačný fond.* Stanovené limity zhodnotenia a recyklácie.
Biologický odpad	Čiastočne BRKO	Ciele pre BRKO – znižovanie ukladania na skládky. Povinnosť vypracovať národnú stratégiu pre redukciu skládkovania.
	Pneumatiky	Zákaz ukladania na skládky. Spadajú pod Recyklačný fond.*
	Plasty (okrem obalov a okrem KO) – len platba do RF	Spadajú pod Recyklačný fond.*
	Sklo (okrem obalov a okrem KO) – len platba do RF	Spadá pod Recyklačný fond*
	Papier (okrem obalov a okrem KO) – len platba do RF	Spadá pod Recyklačný fond*

	VKM (okrem obalov a okrem KO) – len platba do RF	Spadá pod Recyklačný fond*
Nekontaminovaná pôda vykopaná pri stavebných prácach a nepoužitá na tom istom mieste	-	Spadá pod stavebný odpad.
Dnové sedimenty okrem čl. 2 ods. 3	-	Ide o dnové sedimenty, ktoré nespádajú pod režim zákona č. 188/2003 Z. z. o aplikácii čistiarenskeho kalu a dnových sedimentov do pôdy
Odpady s obsahom ortuti	Odpady s obsahom ortuti	Od 15. marca 2011 priama platnosť nariadenia EP a R (ES) 1102/2008
Odpady s obsahom perzistentných organických látok	Odpady s obsahom perzistentných organických látok	Povinnosť vypracovať národný realizačný plán

*Poznámka: k dátumu prípravy a schválenia POH SR na roky 2011 - 2015